

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnot

Yleiset huomiot

Sähköliitto vastustaa esitettyjä muutoksia ja toteaa, että niitä ei tule toteuttaa.

Sähköliitto viittaa lausunnossaan palkansaajakeskusjärjestöjen eriävään mielipiteeseen ja sen perusteluihin ja ei hyväksy esitettyjä lainsäädännön muutoksia. Esitetyt muutokset muuttaisivat merkittäväällä tavalla työehtosopimusjärjestelmän keskeisiä rakenteita. Viittaamme myös oikeuskanslerin lausuntoon, jossa on todettu, että uusi linjanveto, jossa lakisääteisesti puututtaisiin työehtosopimusten vapauteen, avaa tulevaisuudessa ennalta arvaamattomia vaikutuksia.

Hallituksen esitys lähestyy palkanmuodostusta ja sovittelijan tehtävää vain kansantaloudellisista lähtökohdista. Lainsäätäjän tulisi tarkastella työmarkkinaosapuolia puolueettomasti ja perinteisesti myös sovittelijan rooli on nähty riippumattomana ja puolueettomana. Esitetyt muutokset palvelevat työnantajaa palkanmaksajana ja tekevät sovittelijasta yleisen linjan turvaajan.

Sähköliiton näkemyksen mukaan työmarkkinoiden autonomiaan ja palkanmuodostukseen ei tule puuttua lainsäädännöllä.

Nykytila ja sen arviointi

Suomessa palkanmuodostus perustuu työehtosopimusjärjestelmän kautta neuvoteltuihin ratkaisuihin. Ristiriitatilanteissa sovittelija pyrkii ratkaisemaan erimielisyydet sovittelemalla työriitoja.

Nykytila ei rajoita lainsäädännön puolesta sovittelijan toimintaedellytyksiä, vaan hän voi huomioida oman harkintansa mukaan alakohtaiset tarpeet työriidan ratkaisuisissa. Sähköliitto pitää erittäin tärkeänä, että tämä mahdollisuus säilyy sovittelijalla lainsäädännön sitä rajoittamatta.

Työmarkkinoiden kestävä kehittäminen ja toiminta edellyttävät kaikkien osapuolten luottamusta. Sovittelija on osa ala- ja yrityskohtaisiin työehtosopimukseen perustuvaa työmarkkinajärjestelmää, jonka toiminnasta tulisi sopia työmarkkinaosapuolten kesken. Sovittelija on tässä roolissaan riippumaton ja puolueeton taho. Viittaamme oikeuskanslerin lausuntoon, jossa todetaan, että hallituksen esitys muodostaa poikkeuksen näistä lähtökohdista.

Hallituksen esityksessä on todettu, ettei yleisen linjan muodostavaa sopimuskokonaisuutta voida määrittellä lain tasolla ennalta, eikä kiinnittää tiettyyn yksittäiseen työehtosopimukseen. Kuitenkin myöhemmin todetaan, että tavoitteena on velvoittaa sovittelija huomioimaan yleinen linja sovittelutoimessaan, ja yleisen linjan huomioiminen vahvistettaisiin lain tasolla. Hallituksen esitys toteutuessaan tulisi heikentämään työmarkkinoiden toimivuutta ja luottamusta valtakunnansovittelijainstituutioon

Yleisperustelut luvut 3–6

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla periaate, jota sovittelijat ovat käytännössä ilman nimenomaista säännöstäkin noudattaneet sovittelutoimessaan. Sähköliitto katsoo, että sellaiselle lainsäädännölle, jolla vahvistettaisiin toimiva nykytila ei ole tarvetta, eikä perustetta.

Hallituksen esityksessä on todettu, että yleisen linjan määrittelemine on vaikeaa. Esitys kuitenkin velvoittaisi sovittelijan määrittelemään ja huomioimaan sovittelutoimessaan tiettyjen sopimuksien muodostaman kustannustason, jonka huomioiminen muillakin aloilla turvaa Suomen kansainvälistä kilpailukykyä. Sähköliitto pitää erittäin ongelmallisena työmarkkinoiden toimivuuden kannalta sovittelijan toimintaedellytysten rajoittamista lailla velvoittamalla sovittelija huomioimaan kustannustaso, jota ei pystytä edes määrittelemään.

Suomen työmarkkinajärjestelmä perustuu alakohtaisiin työehtosopimuksiin. Myös yrityskohtaisten työehtosopimusten määrä on lisääntynyt. Laajoja työmarkkinaratkaisuja ei ole vuosiin tehty ja palkanmuodostus tapahtuu työehtosopimuskohtaisesti. Joillakin aloilla voi olla tarvetta korjata palkkauksen epätasa-arvoa, tai alakohtaiset tilanteet voivat vaihdella. Sovittelijan velvoittaminen lain tasolla huomioimaan tietty kustannustaso antaa työnantajille signaalin, että tarpeellisiakaan työehtosopimuskohtaisia korjauksia ei tarvitse tehdä. Esitetty sääntely voi johtaa työriitojen lisääntymisen ja lakiin säädetyn yleisen linjan mittaamisen työmarkkinaosapuolten toimesta. Esitetty sääntely ei edistä työmarkkinoiden toimivuutta, vaan päinvastoin heikentää sitä.

Sähköliiton mielestä työmarkkinaosapuolten ja kansantalouden intressit huomioivasta mallista tulisi sopia työmarkkinaosapuolten kesken.

Sähköliitto viittaa myös SAK:n lausuntoon, jossa on todettu, että hallitusohjelman mukainen kirjaus vientimallista olisi Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimusten vastainen

Pykälät ja säännöskohtaiset perustelut

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi pykälän 2 momenttiin virke, jonka mukaan sovittelulautakunnan puheenjohtajana toimii valtakunnansovittelija tai sivutoiminen sovittelija. Esityksen mukaan tarkoituksena on sitoa sovittelulautakunnan toiminta vahvemmin työriitalain määräyksiin. Sähköliitto vastustaa esitettyä muutosta. Sovittelulautakuntaa käytetään erityisen vaikeiden työriitojen ratkaisussa. Esitetty malli heikentää sovittelulautakunnan mahdollisuuksia ratkaista vaikeita työriitoja

3 § Valtakunnansovittelijan tehtävät

Valtakunnansovittelijan tehtäviin lisättäisiin uusi kohta, jonka mukaan valtakunnansovittelijan olisi toimittava tarvittaessa joko itse sovittelulautakunnan puheenjohtajana tai määrättävä sovittelija toimimaan puheenjohtajana. Viittaamme lausuntoomme 1 §:ssä sovittelulautakunnan kokoonpanosta ja sen toimintaedellytysten rajoittamisesta. Sovittelulautakunnan kokoonpanon ja toimintaedellytysten määrittelemisen lainsäädännöllä ei ole toimiva ratkaisumalli.

11 § Sovinnon aikaansaaminen

Esityksen mukaan sääntelyn tarkoituksena on turvata kansantaloutta, yleistä etua ja työmarkkinoiden toimivuutta. Esityksen mukaan ehdotuksella vahvistettaisiin lain tasolla periaate, jota sovittelijat ovat käytännössä ilman nimenomaista säännöstäkin noudattaneet sovittelutoimessaan. Kuten Sähköliitto on jo aiemmin lausunnossaan todennut, tarpeetonta sääntelyä tulee välttää. On tarpeetonta säätää lain tasolla sovittelutoimessa jo nyt noudatetut periaatteet.

Sovittelutoimessa noudatettujen periaatteiden säätäminen lakiin pitää sisällään arvaamattomia ja työmarkkinoille epävakautta tuovia elementtejä. Esityksessä on todettu, että yleistä linjaa ei voida ennalta määritellä tai kiinnittää tiettyyn yksittäisen työehtosopimukseen. Esityksessä on todettu, että työehtosopimuksen solmimiseen ja päänavaajaksi ryhtymiseen vaikuttavat käytännössä kulloinenkin työmarkkinatilanne ja suhdannekehitys. Työmarkkinoiden toimintaa ja osapuolten sopimusautonomiata ei tule rajoittaa epäselvällä ja epätasapainoisella sääntelyllä.

Työehtosopimusten kustannusvaikutus koostuu kokonaisuudesta, josta työehtosopimusosapuolet neuvotteluissa sopivat. Työriidan syntymiseen ja sovittelun käynnistymiseen voivat vaikuttaa monet tekijät. Yleisen linjan, jonka määritelmä esityksessä jää hyvin epäselväksi, säätäminen lakiin voi vaikeuttaa merkittävästi sovittelun onnistumista.

13 § Sovintoehdotus ja sovittelun keskeyttäminen

Viittaamme ensinnäkin siihen mitä olemme 11 §:n osalta lausuneet.

Ehdotetut muutokset vaarantavat työmarkkinoiden toimintaa, toisin kuin esityksen tavoitteena on. Esityksen mukaan sovintoehdotuksen ei tulisi ylittää yleistä linjaa ja sen kustannusvaikutuksen tasoa. Yleisen linjan kustannusvaikutuksen tason määrittelemine on jäänyt esityksessä hyvin epäselväksi. Esitys viittaa yleisellä tasolla sovittelijan velvollisuuksiin ja mahdollisuuksiin selvittää yleisen linjan kustannusvaikutus. Esitetty sääntely on erittäin ongelmallinen sekä sovittelijan kannalta, että työmarkkinoiden toimivuuden kannalta. Sovittelija on velvollinen noudattamaan lakiin kirjattua periaatetta yleisen linjan kustannusvaikutuksesta, jota ei voida objektiivisesti määritellä.

Sovintoehdotuksen sitominen yleisen linjan kustannusvaikutukseen vaikeuttaa työriitojen ratkaisua tilanteessa, jossa alakohtaisesti olisi tarvetta ja edellytyksiä tehdä yleisestä linjasta poikkeava ratkaisu. Sovintoehdotuksen sitominen yleiseen linjaan lainsäädännöllä johtaa työnantajien neuvotteluhaltomuuteen ja työriitojen kasvuun.

Esitys politisoi ja jäykistää työmarkkinoiden toimintaa. Sovittelija on sovintoehdotusta laatiessaan huomioinut kulloisenkin työehtosopimuskierron kustannusvaikutukset, mutta myös alakohtaiset tarpeet. Esitetty malli on työehtosopimukseen perustuvan työmarkkinajärjestelmän vastainen puuttuessaan lainsäädännön keinoin työriidan ratkaisuun.

5 §

-

6 §

-

Ollila Jari
Sähköalojen ammattiliitto ry - vastaava sopimusasiantuntija